



VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Gabriella Kolu

Testamentin muotovaatimukset ja pätemättömyysperusteet

Liiketalous, oikeushallinto

2025

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Gabriella Kolu
Opinnäytetyön nimi	Testamentin muotovaatimukset ja pätemättömyysperusteet
Vuosi	2025
Kieli	suomi
Sivumäärä	43
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tämä opinnäytetyö käsittelee testamentin muotovaatimuksia ja pätemättömyysperusteita. Testamentilla on hyvin keskeinen rooli perintöoikeudessa, sillä sen avulla voidaan poiketa lakimääräisestä perimysjärjestyksestä sekä määrätä omaisuuden jakautumisesta testamentintekijän kuoleman jälkeen. Tämän vuoksi testamentti on myös yksi tärkeimmistä välineistä jäämistösuunnittelussa.

Juridisesti pätevän testamentin laatimiseen liittyy tiukat muotovaatimukset, joiden laiminlyönti voi johtaa koko asiakirjan pätemättömyyteen. Tutkimuksen päätavoitteena on selvittää, millaiset nämä muotovaatimukset ovat ja kuinka ne vaikuttavat testamentin pätevyyteen. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, millä perusteilla testamentti voidaan todeta pätemättömäksi ja miten mahdolliset muotovirheet vaikuttavat testamentin täytäntöönpanoon.

Opinnäytetyön aihe on erityisen ajankohtainen väestön ikääntymisen ja yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten vuoksi, jotka lisäävät tarvetta jäämistösuunnittelulle. Testamenttien yleistyessä on odotettavissa niiden riitauttamisen ja pätevyyttä koskevien kysymysten määrän kasvu. Pätevyyden arviointi on ongelmallista, koska se voidaan tehdä vasta testamentintekijän kuoleman jälkeen.

Avainsanat testamentti, testamenttausvapaus, testamentintekokelpoisuus, muotovaatimukset, pätemättömyysperusteet

ABSTRACT

Author	Gabriella Kolu
Title	The formal requirements of a will and grounds for its invalidity
Year	2025
Language	Finnish
Pages	43
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

This thesis examines the formal requirements and grounds for the invalidity of wills. A will plays a central role in inheritance law, as it allows deviations from the statutory order of succession and enables the testator to decide how their assets will be distributed after their death. For this reason, a will is also one of the most important tools in estate planning.

However, creating a legally valid will requires following strict formalities, and failing to meet these requirements can result in the entire document being declared invalid. The main objective of this study is to identify these formal requirements and analyze their impact on the validity of a will. Additionally, the study examines the grounds on which a will may be declared invalid and how formal defects can affect its execution.

This topic is particularly relevant due to an aging population and changes in society that are increasing the need for estate planning. As the use of wills is becoming more common, disputes over their validity are also expected to rise. However, assessing the validity of a will is challenging, as it can only be done after the testator has passed away.

Keywords will, freedom of testamentary disposition, capacity to make a will, formal requirements, grounds for invalidity

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tutkimuksen aihe ja ajankohtaisuus	5
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajausta.....	7
1.3 Tutkimusmetodi ja tutkimusmenetelmät.....	7
2 TESTAMENTIN KÄSITE JA OIKEUDELLINEN MERKITYS	10
2.1 Testamentti käsitteenä	10
2.2 Testamenttausvapaus.....	11
2.3 Testamentintekokelpoisuus	12
2.4 Lakimääräinen perimysjärjestys.....	14
2.5 Testamentin rooli perintöoikeudessa	16
3 TESTAMENTIN MUOTOVAATIMUKSET	18
3.1 Muotomääräysten kolmijako	18
3.2 Kirjallisen muodon vaatimukset	19
3.3 Todistajien asema ja merkitys	20
3.4 Todistajien esteettömyys	22
4 TESTAMENTIN PÄTEMÄTTÖMYYSPERUSTEET	25
4.1 Testamentintekokelpoisuuden puuttuminen	25
4.2 Muotovirheet pätemättömyysperusteena	26
4.3 Testamentintekijän heikentynyt henkinen toimintakyky	27
4.4 Pakottaminen, petos, väärennös tai muu vaikuttaminen	28
5 TESTAMENTIN SELVITYSPROSESSI	30
5.1 Testamentin selvitys.....	30
5.2 Testamentin moite	31
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
6.1 Tutkimustulokset	34
6.2 Pohdinta	35
6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	37
6.4 Jatkotutkimusehdotukset	38
LÄHTEET	40

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen aihe ja ajankohtaisuus

Tämä opinnäytetyö käsittelee testamentin muotovaatimuksia ja pätemättömyysperusteita. Testamentti eli jälkisäädös on kuolemanvarainen oikeustoimi, jonka oikeusvaikutukset syntyvät vasta testamentintekijän kuoleman jälkeen. Testamentilla on hyvin keskeinen rooli perintöoikeudessa, sillä sen avulla voidaan poiketa lakimääräisestä perimysjärjestyksestä sekä määrätä omaisuuden jakautumisesta testamentintekijän kuoleman jälkeen. (Aarnio ja muut 2020, 69)

Testamenttausvapaus on perusoikeudellisesti suojattu ja se on nähty osana omistusoikeuden suojaa. Testamenttausvapauden tärkeyttä korostaa myös se, että se on nostettu perusoikeussuojaa nauttivien oikeuksien joukkoon EU-maiden vuonna 2000 hyväksymässä Nizzan julistuksessa. (Aarnio & Kangas 2010, 486)

Testamentti on yksi käytetyimmistä jäämistösuunnittelun välineistä. Testamenttien laatiminen on yleistynyt ja niitä laaditaankin vuosittain aiempaa enemmän. Tutkimusten mukaan noin joka neljäs määrää omaisuudestaan testamentilla. Testamentin laatiminen onkin lähes poikkeuksetonta suurissa, yli 673 000 euron arvoisissa, jäämistöissä. (Kolehmainen & Rabinä 2020, 474; Aarnio & Kangas 2015, 70–72)

Juridisesti pätevän testamentin laatimiseen liittyy kuitenkin tiukat muotovaatimukset, joiden laiminlyönti voi johtaa koko asiakirjan pätemättömyyteen. Testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi myös esimerkiksi testamentintekijän oikeustoimikelvottomuuden tai oikeudenvastaisen vaikuttamisen vuoksi. (Aarnio ja muut 2020, 69; Perintökaari 13:1–2§)

Testamentti laaditaan tyypillisesti vasta vanhemmalla iällä. Usein asiakirjan laadintaan ryhdytään vasta, kun on saatu diagnoosi kuolemaan

johtavasta sairaudesta. Korkea ikä ja vakavat sairaudet voivat kuitenkin lisätä testamentin pätevyyteen liittyviä riskitekijöitä, kuten testamentintekijän toimintakyvyn heikentymistä tai hänen taivutteluun asiakirjan laatimiseen. (Aarnio & Kangas 2015, 70–72)

Opinnäytetyön aihe onkin erityisen ajankohtainen väestön ikääntymisen vuoksi. Suomen väestö ikääntyy kokoajan ja odotettua nopeammin. Matala syntyvyys ja eliniän piteneminen vauhdittavat tätä väestötrendiä. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan yli 75-vuotiaiden määrä on kaksinkertaistumassa vuoteen 2070 mennessä, mikä lisää tarvetta myös jäämistösuunnittelulle. (Valkonen & Lassila 2021, tiivistelmä)

Testamentintekijältä edellytetään testamentintekokelpoisuutta, joka on läheisesti yhteydessä oikeustoimikelpoisuuteen. Testamentintekokelpoisuudella tarkoitetaan henkilön kelpoisuutta laatia juridisesti pätevä testamentti. Ikääntyminen ja siihen liittyvä lisääntynyt sairastumisen riski voivat heikentää tätä kelpoisuutta, mikä puolestaan voi vaikuttaa testamentin laatimiseen ja sen pätevyyteen. (Mäki-Petäjä-Leinonen & Karvonen-Kälkäjä 2017, 140–141)

Myös nykyisessä yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset, kuten monimuotoisten perhemuotojen yleistyminen, lisäävät kasvavaa tarvetta jäämistösuunnittelulle. Testamenttien laatiminen tulee yhä todennäköisemmin yleistymään, sillä yhä useammin lakimääräinen perimysjärjestys ei yksinään vastaa toivottua lopputulosta.

Testamenttien yleistyessä on odotettavissa myös niiden riitauttamisen ja pätevyyttä koskevien kysymysten määrän kasvu. Pätevyyden arviointi on kuitenkin ongelmallista, koska se voidaan tehdä vasta testamentintekijän kuoleman jälkeen. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää tunnistaa ja ottaa huomioon mahdolliset riskitekijät jo testamenttia laadittaessa.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Tämä opinnäytetyö käsittelee testamentin muotovaatimuksia ja pätemättömyysperusteita. Tutkimuksen päätavoitteena on selvittää, millaiset muotovaatimukset Suomen lainsäädäntö asettaa testamentille ja kuinka nämä vaatimukset vaikuttavat testamentin pätevyYTEEN. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, millä perusteilla testamentti voidaan todeta pätemättömäksi ja miten mahdolliset muotovirheet vaikuttavat testamentin täytäntöönpanoon.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1) Mitä ovat testamentin muotovaatimukset Suomen lainsäädännön mukaan ja miten ne vaikuttavat testamentin pätevyYTEEN?
- 2) Millä perusteilla testamentti voidaan todeta pätemättömäksi?
- 3) Miten testamentin muotovirheet voivat vaikuttaa sen täytäntöönpanoon?

Opinnäytetyön aihe on rajattu käsittelemään nimenomaisesti Suomen lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. Tutkimuksessa ei tarkastella muiden maiden lainsäädäntöä eikä tehdä kansainvälistä oikeusvertailua. Lisäksi opinnäytetyön ulkopuolelle on jätetty hätätilatestamenteihin liittyvät muotovaatimukset ja pätemättömyysperusteet.

1.3 Tutkimusmetodi ja tutkimusmenetelmät

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää testamentteihin liittyvää vallitsevaa oikeustilaa. Tämän vuoksi tutkimusmenetelmäksi on valittu lainoppi eli oikeusdogmatiikka. Oikeustiede katsotaan käsitteenä monimuotoiseksi. Tämä johtuu siitä, että se kattaa usean itsenäisen, mutta kuitenkin osittain toisiinsa liittyvän oikeudenalan. Oikeusdogmatiikka on näistä oikeudenaloista vanhin sekä käytännön kannalta merkittävin. (Aarnio 2006, 238)

Oikeusdogmatiikalla on perinteisesti katsottu olevan kaksi keskeistä tehtävää. Sen praktinen ulottuvuus keskittyy selvittämään voimassaolevien oikeusnormien sisältöä sekä niiden merkitystä. Oikeusdogmatiikan teoreettisen ulottuvuuden tehtävänä on puolestaan systematisoida oikeussäännöksiä. (Aarnio 2006, 238)

Oikeusdogmatiikan tuottama tieto on pääasiassa normatiivista. Sillä on kuitenkin katsottu olevan myös deskriptiivisiä piirteitä. Tämä johtuu nimenomaan siitä, että sen tarkoituksena on oikeusnormien kuvaamisen ja analysoinnin lisäksi niiden systemaattinen jäsentäminen. (Hirvonen 2011, 21–26)

Oikeusnormi sisältää käsitteenä säännöt sekä periaatteet. Tämän vuoksi oikeusdogmatiikka ei rajoitu pelkästään oikeussääntöjen tutkimiseen. Sen tehtävänä on myös tarkastella oikeusperiaatteiden punnintaa ja yhteensovittamista. Tästä syystä oikeusdogmatiikan keskeiset tehtävät voidaan jakaa kahteen eri osaan, jotka ovat tulkinta ja systematisointi. (Hirvonen 2011, 23–24)

Oikeusnormien tulkinnassa hyödynnetään voimassaolevan lainsäädännön lisäksi myös muita oikeuslähteitä, kuten lainvalmisteluasiakirjoja ja tuomioistuimen ratkaisuja. Systematisointi puolestaan perustuu eri oikeudenalojen käsitteiden, oikeusperiaatteiden ja teoreettisten kokonaisuuksien tutkimiseen ja jäsentämiseen. (Hirvonen 2011, 21–26)

Tutkimuksessa hyödynnetään voimassaolevaa lainsäädäntöä, oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti Perintökaaren (5.2.1965/50) muodostamat säännökset, joiden ymmärtämiseen hyödynnetään oikeuskirjallisuutta. Oikeuskirjallisuus antaa tutkimukselle syvällisemmän analyysin sekä soveltamisnäkökulmia.

Tutkimuksessa käytetään lainvalmisteluaineistoa, joka auttaa hahmotamaan lainsäätäjän alkuperäistä tarkoitusta lainsäädännön laatimi-

sessä. Lisäksi hyödynnetään oikeuskäytäntöä, kuten Korkeimman oikeuden ratkaisuja, jotka auttavat kuvaamaan testamentin muotovaatimuksia ja pätemättömyysperusteita käytännön tilanteissa.

2 TESTAMENTIN KÄSITE JA OIKEUDELLINEN MERKITYS

2.1 Testamentti käsitteenä

Testamentti eli jälkisäädös on oikeustoimi, jonka avulla henkilö voi määrätä omaisuutensa jakautumisesta kuolemansa jälkeen. Lainsäädäntö ei sisällä tarkkaa määritelmää testamentille käsitteenä. Oikeuskirjallisuudessa sitä on kuitenkin luonnehdittu kuolemanvaraiseksi, yksipuoliseksi ja vastikkeettomaksi oikeustoimeksi. (Kangas 2018, 497; Aarnio & Kangas 2010, 486; Kangas 2023, 699; Aarnio ja muut 2024, 70)

Testamentin kuolemanvaraisuus (*mortis causa*) tarkoittaa, että sen oikeusvaikutukset syntyvät vasta testamentintekijän kuoleman seurauksena. Tämä erottaa testamentin elinaikana vaikuttavista (*inter vivos*) oikeustoimista, kuten kaupasta tai lahjasta, joissa oikeusvaikutukset syntyvät jo tekijän elinaikana. (Aarno ja muut 2024, 11; Aarnio & Kangas 2015, 23–24)

Yksipuolisuudella tarkoitetaan sitä, että testamentin pätevyys perustuu yksinomaan testamentintekijän antamaan tahdonilmaisuuksiin. Se ei ole riippuvainen esimerkiksi testamentinsaajan hyväksynnästä tai perillisten antamasta suostumuksesta. Ratkaisevaa on, että testamentti täyttää lain asettamat muotovaatimukset. (Hoppu & Hoppu 2005, 50; Aarnio & Kangas 2015, 49)

Vastikkeettomuudella puolestaan viitataan siihen, että testamentissa ei lähtökohtaisesti edellytetä vastasuoritusta tai korvausta testamentinsaajalta. Testamentinsaajan suorittama vastike saattaa vaikuttaa merkittävästi testamentin tulkintaan. Tämä johtuu siitä, että vastikkeen suorittamisen saatetaan katsoa muodostavan sopimusluonteisen oikeustoimen. Tämä saattaa puolestaan vaikuttaa siihen, että asiakirjaa

ei tulkittaisi enää testamentiksi. (Kolehmainen & Rabinä, 429; Aarnio & Kangas 2015, 63)

Testamentin tunnusmerkkeihin kuuluvat myös määrämuotoisuus ja peruuttamismahdollisuus. Perintökaaren (5.2.1965/40) 10 luvun 1 § määrittelee testamentin muotovaatimukset. Testamentin tulee täyttää muotovaatimukset, jotta se voidaan katsoa päteväksi. Muotovaatimukset ovat yhteneväiset riippumatta testamentintekijän omaisuuden laadusta, määrästä tai sijainnista. (Aarnio & Kangas 2015, 26 & 160)

Perintökaaren (5.2.1965/40) 10 luvun 5 §:n mukaan testamentti on peruutettavissa oleva oikeustoimi. Testamentti on ainoa kuolemanvarainen oikeustoimi, joka voidaan peruuttaa vapaamuotoisesti milloin tahansa. Tämä tarkoittaa, että testamentintekijä voi milloin tahansa elinikanaan muuttaa tai peruuttaa antamansa tahdonilmaisun. (Aarnio & Kangas 2015, 26 & 49)

2.2 Testamenttausvapaus

Testamenttausvapaus kuuluu perusoikeussuojan piiriin. Se on katsottu omistusoikeuden suojan ulottuvuudeksi, mikä vahvistaa sen perusoikeudellisen aseman. Suomen perustuslain (11.6.1999/731) 2 luvun 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Testamenttausvapaus rinnastetaan omistusoikeuden suojan lisäksi myös muihin keskeisiin yksityisoikeudellisiin periaatteisiin, kuten sopimusvapauteen. (Aarnio & Kangas 2010, 486; Aarnio & Kangas 2015, 84)

Testamenttausvapaus on katsottu niin merkittäväksi oikeudeksi, että se on nostettu perusoikeussuojaa nauttivien oikeuksien joukkoon myös EU-maiden vuonna 2000 hyväksymässä Nizzan julistuksessa. Euroopan unionin perusoikeuskirjan (2000/C 364/01) 17 artiklan mukaan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus käyttää, luovuttaa ja testamentata omaisuuttaan. (Aarnio & Kangas 2010, 486)

Testamenttausvapaus ei kuitenkaan ole täysin rajoittamaton. Testamentintekijän absoluuttinen testamenttausvalta rajoittuu hänen henkilökohtaiseen omaisuuteensa sekä sellaiseen omaisuuteen, jota hänellä on testamentilla oikeus siirtää. Tämä tarkoittaa, että testamentintekijä ei voi määrätä testamentissaan kenenkään ulkopuolisen omaisuudesta. (Kolehmainen & Rabinä 2020, 82)

Suhteellisen testamenttauskompetenssin rajoitukset perustuvat puolestaan rintaperillisten ja lesken oikeuksiin. Testamentilla ei voida esimerkiksi rajoittaa rintaperillisten lakiosaoikeutta, jota käsitellään tutkimuksen myöhemmissä vaiheissa. Testamenttausvapautta rajoittavat lisäksi lesken oikeudet, kuten oikeus hallita perittävän jäämistöä jakamattomana tai puolisoiden yhteisenä kotina käytettyä asuntoa. (Aarnio & Kangas 2015, 83–84; Kolehmainen & Rabinä 2020, 82)

Testamenttauskompetenssiin vaikuttaa myös perittävän ja lesken välillä toimitettava jäämistöositus, jonka tarkoituksena on jakaa aviopuolisoiden yhteinen omaisuus. Osituksen laskennallisessa vaiheessa selvitetään avio-oikeuden alaisen omaisuuden yhteenlaskettu arvo. Tämän jälkeen varakkaampi osapuoli suorittaa tasinkoa vähävaraisemmalle puolisolle, jotta heidän varallisuuseronsa saadaan tasoitettua. (Kolehmainen & Rabinä 2020, 80; Lohi 2023, 403)

2.3 Testamentintekokelpoisuus

Testamentintekijältä edellytetään testamentintekokelpoisuutta. Tällä viitataan yksilön *habilitettiin* eli kelpoisuuteen laatia pätevä testamentti. Se voidaan luokitella oikeustoimikelpoisuuden rinnakkaiskäsitteeksi, sillä testamentin laatiminen on samalla tavalla oikeustoimi, kuin esimerkiksi lahjan antaminen. Testamentin pätevyysäännöt poikkeavat kuitenkin muiden oikeustoimien säännöistä. (Aarnio & Kangas 2010, 502; Mäki-Petäjä-Leinonen & Karvonen-Kälkäjä 2017, 19)

Perintökaaren (5.2.1965/40) 9 luvun 1 §:n mukaan 18 vuotta täyttänyt henkilö voi määrätä jäämistöstään testamentilla. Lisäksi 15 vuotta täyttänyt henkilö voi testamentata itsenäisessä hallinnassaan olevasta omaisuudesta, kuten työansioistaan tai niiden tuotoista. Työansioihin rinnastetaan myös niiden sijaista maksettavat etuudet, kuten esimerkiksi työtapaturmakorvaukset. (Aarnio & Kangas 2015, 312–313)

Alaikäinen ei kuitenkaan voi testamentata omaisuutta, jonka hallintaan hänellä ei ole oikeutta. Hänen edunvalvojansa antama hyväksyntä ei vaikuta testamentin pätevyyteen. Alaikäisenä tehty testamentti ei myöskään pätevoidy testamentintekijän täyttäessä 18 vuotta. Hänen tulee täysi-ikäisenä laatia kokonaan uusi testamentti. (Aarnio & Kangas 2015, 313)

Perintökaaren (5.2.1965/40) 9 luvun 1 §:n mukaan kuitenkin avioliitossa oleva alaikäinen voi laatia testamentin. Alaikäinen säilyttää testamentintekokelpoisuuden, vaikka avioliitto purkautuisi ennen täysi-ikäisyyden saavuttamista. On kuitenkin hyvä huomioda, että avioliittolain (13.6.1929/234) muutosten myötä alaikäisten solmimat avioliitot eivät ole enää juridisesti mahdollisia. (Aarnio & Kangas 2015, 312; HE 211/2018)

Testamentti on luonteeltaan korostetun henkilökohtainen oikeustoimi. Tämä tarkoittaa, että testamentintekijän on aina annettava tahdonilmaisensa itse. Testamenttia ei voi laatia kokonaisuudessaan edustajan välityksellä, mutta tämä voi avustaa asiakirjan valmistelussa. Tämän vuoksi testamentintekokelpoisuuden menettämisen kynnyks on muita varallisuusosoikeudellisia oikeustoimia korkeampi. (Kaisto & Lohi 2013, 372–373)

Lisäksi Perintökaaren (5.2.1965/40) 13 luvun 1 §:n 3 momentin säännökset rajoittavat testamentintekokelpoisuutta. Sen mukaan testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi, jos testamentin tekemiseen on vaikuttanut esimerkiksi mielisairaus, tylsämielisyys tai muu sieluntouminnan häiriö.

Testamentintekokelpoisuuden arviointi perustuu kuitenkin aina henkilön tosiasialliseen kykyyn tehdä oikeustoimia. Näin ollen edunvalvojan määrääminen tai vajaavaltaiseksi julistaminen ei automaattisesti poista henkilöltä testamentintekokelpoisuutta. Sen sijaan kelpoisuuden menetys voi perustua esimerkiksi siihen, että vajaavaltainen henkilö on ollut testamenttia tehdessään vakavasti dementoitunut. (Aarnio, Kangas & Rabinä 2024, 74; Aarnio & Kangas 2015, 315–317)

Testamentintekijän testamentintekokelpoisuutta voidaan arvioida jo hänen eläessään. Tavallisesti testamentintekokelpoisuuden arviointi kuuluu testamentin todistajille, joiden roolia käsitellään tarkemmin myöhemmissä luvuissa. On kuitenkin hyvä huomioida, että testamentintekokelpoisuuden puuttumiseen voidaan moiteoikeudenkäynnissä vedota vasta testamentintekijän kuoleman jälkeen. (Aarnio & Kangas 2010, 502; Aarnio, Kangas & Rabinä 2024, 75)

2.4 Lakimääräinen perimysjärjestys

Perintökaari (5.2.1965/40) pohjautuu parenteeliperiaatteeseen, joka kuvastaa perillisten ensisijaisuusjärjestystä. Lakimääräinen perimysjärjestys varmistaa vainajan jäämistön jakautumisen parenteeliperiaatteen mukaisesti tilanteessa, jossa testamenttia ei ole lainkaan laadittu tai se ei ole saanut lainvoimaa. Parenteeliperiaate on kolmiportainen. Se perustuu perittävän ja perillisten sukulaisuussuhteeseen. (Aarnio & Kangas 2010, 289; Kangas 2020, Parenteeliperiaate)

Tyypillisesti testamentti laaditaan, koska halutaan vaikuttaa Perintökaaren (5.2.1965/40) mukaiseen lakimääräiseen perimysjärjestykseen. Testamenttausoikeutta rajoittaa kuitenkin rintaperillisten lakiosaoikeus. Lakiosalla tarkoitetaan vähimmäisosaa siitä perintöosuudesta, jonka rintaperillinen saisi lakimääräisen perimysjärjestyksen perusteella. Vähimmäisosan suuruus on puolet suhteellisesta perintöosasta. Lakiosaan ovat oikeutettu myös ensimmäisen parenteelin sijaantuloperilliset. Tes-

tamentintekijän määräämisoikeus on rajaton vain tilanteessa, jossa häneltä ei jää lainkaan rintaperillisiä. (Aarnio ja muut 2020, 69 & 86; Kangas 2023, 653)

Ensimmäiseen parenteeliin kuuluu perittävän rintaperilliset eli tämän suoraan alenevassa polvessa olevat jälkeläiset. Tämä ryhmä kattaa perittävän lapset, lapsenlapset ja sitä seuraavat sukupolvet. Perimysjärjestyksessä etusijalla on aina perittävää lähimpänä elossa oleva jälkeläinen. Ensimmäisessä parenteelissa sovelletaan sijaisperimyoikeutta. Tämä tarkoittaa, että kuolleen jälkeläisen perintöosuus siirtyy hänen omille jälkeläisilleen. (Norri 2017, 59)

Lapsettomien aviopuolisoiden perintöoikeus sijoittuu perimysjärjestyksessä ensimmäisen ja toisen parenteelin väliin. Rintaperillisittä kuolleen puolison perintö siirtyy leskelle tämän elinajaksi. Ensiksi kuolleen puolison perilliset ovat kuitenkin oikeutettuja perintöön lesken kuollessa, jolloin he voivat vaatia kuolinpesän jakoa. (Norri 2017, 60; Aarnio & Kangas 2010, 300)

Perittävän omaisuus jakautuu toisen parenteelin perillisille tilanteessa, jossa hänellä ei ole yhtäkään rintaperillisiä eikä leskeä. Toinen parenteeli muodostuu perittävän vanhemmista sekä heidän jälkeläisistään eli perittävän sisaruksista. Tässäkin ryhmässä sovelletaan rajatonta sijaisperimyoikeutta. (Norri 2017, 67)

Kolmannessa parenteelissa perimyoikeus on puolestaan isovanhemilla ja heidän jälkeläisillään eli tädeillä, sedillä ja enoilla. Tässä ryhmässä ei kuitenkaan enää sovelleta sijaisperimyoikeutta eli lakimääräinen perimyoikeus päättyy isovanhempien jälkeläisiin. On tärkeää muistaa, että serkuilla ei ole lakimääräisen perimysjärjestyksen nojalla perimyoikeutta. Perintö siirtyy valtiolle tilanteessa, jossa perittävällä ei ole perillisiä yhdessäkään parenteelissa eikä hän ole laatinut testamenttia. (Norri 2017, 67–68) (Aarnio ja muut 2024, 14)

2.5 Testamentin rooli perintöoikeudessa

Testamentilla on hyvin keskeinen ja tärkeä rooli perintöoikeudessa. Tämä johtuu siitä, että sen ensisijaisena tavoitteena on varmistaa testamentintekijän viimeisen tahdon toteutuminen tämän kuoleman jälkeen. Testamentin onkin katsottu olevan yksi tehokkaimmista ja käytetyimmistä jäämistösuunnittelun välineistä. Sen avulla voidaan poiketa lakimääräisestä perimysjärjestyksestä sekä määrätä omaisuuden jakautumisesta testamentintekijän kuoleman jälkeen. (Kolehmainen & Rabinä 2020, 79 & 473–475)

Tutkimusten mukaan testamentti laaditaan lähtökohtaisesti perheen ja lesken taloudellisen ja sosiaalisen aseman varmistamiseksi. Testamentin laatimiselle voi kuitenkin olla monia muitakin syitä. Sen tarpeellisuus vaihtelee usein sen mukaan mihin perillisryhmään testamentintekijän perilliset kuuluvat. Lisäksi testamentin laatimiseen tietysti vaikuttaa se kenelle ja millaista omaisuutta halutaan testamentata. (Aarnio & Kangas 2015, 83; Kolehmainen & Rabinä 2020, 81)

Testamentin laatimisella usein varaudutaan tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuviin olosuhdemuutoksiin, kuten perhetilanteen tai varallisuuden muutoksiin. Yksi hyvin yleinen tavoite on varmistaa omaisuuden säilyminen suvussa. Tästä syystä testamentissa saatetaan usein rajoittaa perillisten puolisoiden avio-oikeutta perittävältä perittyyn omaisuuteen. (Kolehmainen & Rabinä 2020, 79–80)

Perillisellä on aina oikeus luopua perinnöstään. Perinnöstä luopuminen voidaan tehdä jo perittävän elinaikana tai vasta tämän kuoleman jälkeen. Testamentintekijä voi testamentilla halutessaan varautua siihen, että hänen omaisuutensa ei luopumistilanteessa päätyisi ei-toivotulle henkilölle. (Verohallinto 2024, Perinnöstä luopuminen)

Testamentilla voidaan myös tehokkaasti ennaltaehkäistä mahdollisia perintöriitoja. Testamentin laatiminen voi olla järkevää erityisesti tilanteissa, joissa perhesuhteet ovat kovin monimutkaiset. Testamenttiin

laaditut selkeät määräykset voivat estää väärinkäsityksiä ja estää perintöriitojen syntymistä. Lisäksi siitä voi olla suurta apua perinnönjakotilanteessa.

Testamentilla on myös tärkeä rooli avo- ja aviopuolisoiden aseman turvaamisessa. Avopuolisoilla ei ole automaattisesti perimysoikeutta toisensa omaisuuteen. Aviopuolisoilla perimysoikeus on sen sijaan vain tilanteissa, joissa ensiksi kuollut puoliso on menehtynyt ilman ensimmäiseen parenteeliin kuuluvia rintaperillisiä. Tässäkin tilanteessa leskellä on perimysoikeus vain elinajakseen. (Suomi.fi 4.6.2024, testamentin tekeminen)

3 TESTAMENTIN MUOTOVAATIMUKSET

3.1 Muotomääräysten kolmijako

Oikeuskirjallisuudessa testamentin muotomääräykset voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Nämä ryhmät muodostuvat varsinaisista muotomääräyksistä, epävarsinaisista muotomääräyksistä ja ohjesisältöisistä muotomääräyksistä. Tämä jaottelu perustuu siihen, millaisia seuraamuksia muutosmääräysten laiminlyönnistä mahdollisesti saattaa aiheutua. (Aarnio & Kangas 2014, 143)

Varsinaisten muotomääräysten noudattamatta jättäminen aiheuttaa oikeustoimen pätemättömyyden. Tämä tarkoittaa, että oikeustoimen on täytettävä lainmukaiset muotomääräykset ollakseen pätevä. Tyypillinen esimerkki tästä on kiinteistökaupassa käytettävä kaupanvahvistaja, jonka puuttuminen tekee oikeustoimesta pätemättömän. (Aarnio & Kangas 2014, 143)

Epävarsinaisten muotomääräysten noudattamatta jättäminen ei sen sijaan aiheuta oikeustoimen pätemättömyyttä. Muotomääräysten sivuuttaminen voi johtaa kuitenkin muuhun haitalliseen seuraukseen, kuten oikeustoimen vaikeutumiseen tai asian hoitamisen estymiseen. Hyvänä esimerkkinä voidaan käyttää moottoriajoneuvon luovutusta, jota ei ole mahdollista tehdä, jos kaupassa ei ole noudatettu tiettyjä muotomääräyksiä. (Aarnio & Kangas 2014, 143–144)

Kolmannen ryhmän muodostavat ohjesisältöiset muotomääräykset. Ne antavat nimensä mukaisesti ohjeita menettelytapoihin. Ohjesisältöisten muotomääräysten sivuuttaminen ei itsessään aiheuta haitallisia seurauksia, mutta voivat kuitenkin johtaa esimerkiksi väärinkäsityksiin. (Aarnio & Kangas 2014, 143–144)

3.2 Kirjallisen muodon vaatimukset

Perintökaaren 10 luvun 1 §:n mukaan testamentti on laadittava kirjallisesti. Testamentin sisältö voidaan kirjoittaa käsin tai kirjoituskoneella. Nykypäivänä testamentti usein laaditaan erilaisten tekstinkäsittelyohjelmien avulla, josta se tulostetaan allekirjoitettavaksi. Testamenttia ei siis ole mahdollista laatia kokonaan sähköisessä muodossa, vaikka sen sisältö voidaankin valmistella digitaalisesti. Tämä johtuu siitä, että testamenttia ei voida sähköisesti allekirjoittaa lainsäädännön edellyttämällä tavalla. (Aarnio ja muut 2024, 70; Kangas 2023, 700)

Testamentin allekirjoitustapa ei ole kuitenkaan täysin yksiselitteinen. Hovioikeus on antanut ratkaisun tapauksessa RHO 2014:5, jossa testamentintekijä oli siirtänyt allekirjoituksensa skannaamalla sen toisesta asiakirjasta. Hovioikeus katsoi, että perintökaaren 10 luvun 1 § ei määrittele tarkasti allekirjoitustapaa. Hovioikeus piti testamenttia pätevänä, koska testamentintekijä oli tunnustanut allekirjoituksen omakseen todistajien läsnä ollessa.

Lainsäädännössä ei ole vaatimuksia siitä, että asiakirja olisi otsikoitava testamentiksi. Testamentin laatimisessa sovelletaan niin kutsuttua *falsa demonstratio non nocet* -periaatetta, jonka mukaan ratkaisevassa asemassa on oikeustoimen tarkoitus. Käytännössä asiakirja voidaan katsoa testamentiksi, vaikka se olisikin otsikoitu esimerkiksi lahjakirjaksi tai valtakirjaksi. (Kangas 2018, 498–499; Aarnio & Kangas 2016, 699)

Tällainen tilanne kävi esimerkiksi Korkeimman oikeuden ratkaisemassa tapauksessa KKO:1969-II-25, jossa asiakirja todettiin sen poikkeavasta otsikosta huolimatta testamentiksi. Asiakirja oli nimetty suostumukseksi, mutta sen tarkoituksena oli antaa määräyksiä henkilön kuoleman varalta. Lisäksi asiakirjan todistajat olivat tutustuneet sen sisältöön ja tarkoitukseen.

Testamenttiin on myös aina suositeltavaa merkitä päiväys, vaikka se ei olekaan pakollinen muotovaatimus. Päivämäärä vahvistaa testamentin

laatimisajankohdan ja voi olla merkittävä erityisesti silloin, kun arvioidaan testamentintekijän oikeustoimikelpoisuutta. Päiväys saattaa myös olla hyvin ratkaisevassa asemassa, jos perittävä on laatinut useamman testamentin. (Aarnio & Kangas 2010, 487)

Testamentintekijän on lähtökohtaisesti vahvistettava tahdonilmaisunsa omalla allekirjoituksella. Mikäli hän on kirjoitustaidoton tai -kyvytön, voi hän merkitä asiakirjaan puumerkkinsä. Toinen henkilö voi allekirjoittaa asiakirjan testamentintekijän puolesta vain erityistilanteissa, joissa testamentintekijä ei itse fyysisen esteen, kuten halvaantumisen, vuoksi kykene sitä tekemään. (Aarnio & Kangas 2010, 487–488)

Tästä esimerkkinä voidaan käyttää Korkeimman oikeuden ratkaisua tapauksessa KKO:1950-II-95, jossa ratkaistiin kysymystä testamentintekijän allekirjoituksen pätevydestä. Testamentintekijä ei halvaantumisensa johdosta ollut kykenevä allekirjoittamaan testamenttia itse, jonka vuoksi testamentin todistaja oli tehnyt tämän hänen puolestaan. Korkein oikeus katsoi testamentin päteväksi.

Korkein oikeus on arvioinut testamentin allekirjoituksen pätevyyttä myös ratkaisussaan KKO:1964-II-106. Tapauksessa testamentti oli testamentintekijän kehotuksesta allekirjoitettu toisen henkilön toimesta. Selvitysten perusteella testamentintekijä ei kuitenkaan ollut sairauden tai muun pakottavan syyn vuoksi estynyt allekirjoittamasta testamenttia itse. Testamentin ei katsottu täyttävän tarvittavia muotovaatimuksia ja se julistettiin pätemättömäksi.

3.3 Todistajien asema ja merkitys

Perintökaaren 10 luvun 1 §:n mukaan normaalimuotoisen testamentin pätevyyden edellytyksenä on kahden esteettömän todistajan allekirjoitukset. Todistajat ovat keskeisessä roolissa testamenttia laadittaessa. Heidän tehtävänsä on arvioida testamentintekijän testamentintekokel-

poisuutta. Todistajien tulee muodostaa käsitys siitä, onko testamentintekijä ollut täydessä ymmärryksessä ja toiminut omasta vapaasta tahdostaan testamenttia tehdessään. (Aarnio & Kangas 2015, 326–327)

Perintökaaren 10 luvun 1 §:n mukaan testamentin todistajien ei tarvitse tuntea asiakirjan tarkkaa sisältöä. Heidän tulee kuitenkin olla tietoisia siitä, että oikeaksi todistettava asiakirja on testamentti. Testamentintekijä voi tehdä itse päätöksen siitä, että kertoo hän asiakirjan sisällöstä todistajille. Yleisesti suositeltava käytäntö kuitenkin on, että testamentti luetaan ennen sen allekirjoittamista. Näin osapuolet voivat varmistua siitä, että testamentti vastaa tekijänsä viimeistä tahtoa. (Norri 2017, 105)

Testamentin todistajien tulee samanaikaisesti allekirjoittaa *todistuslausu* eli todistuslausuma. Tämä sijoitetaan testamentissa testamentintekijän allekirjoituksen jälkeen. Todistajien tulee vahvistaa allekirjoituksillaan testamentintekijän allekirjoituksen oikeaperäisyys. Samalla he todentavat, että testamentintekijä on laatinut ja allekirjoittanut testamentin omasta vapaasta tahdostaan. (Aarnio ja muut 2024, 71; Kangas 2024, 703)

Samanaikaisuusvaatimus perustuu siihen, että kummankin todistajan tulee henkilökohtaisesti nähdä, kun testamentintekijä allekirjoittaa testamentin. Todistajat voivat vaihtoehtoisesti todistaa, että testamentintekijä on tunnustanut aiemmin testamenttiin tekemänsä allekirjoituksen omakseen. (Aarnio ja muut 2024, 71)

Testamentti tulee täytäntöönpantavaksi usein vasta vuosien kuluttua sen laatimisesta. Perintökaaren 10 luvun 2 §:n mukaan todistuslausumaan tulee kirjata allekirjoituksen lisäksi kummankin todistajan ammatti ja asuinpaikka. Lisäksi on kirjattava todistamisen paikka ja ajankohta. Nykypäivänä on suositeltavaa lisätä myös syntymäaika. Tiedot helpottavat testamentin mahdollisen pätevyyden arviointia testamentintekijän kuoleman jälkeen. (Kangas 2024, 703)

Korkeimman oikeuden antamassa ratkaisussa KKO:1996:102 oli kysymys testamentin todistajien samanaikaisen läsnäolon vaatimuksesta. Testamentista puuttui merkintä siitä, että todistajat olisivat olleet yhtä aikaa läsnä testamentintekijän allekirjoittaessa testamenttia. Tapauksessa testamentti todettiin pätemättömäksi, vaikka oli hyvin todennäköistä, että todistajien läsnäolovaatimus olisi asianmukaisesti täytetty.

3.4 Todistajien esteettömyys

Kaikki eivät voi toimia testamentin todistajina. Todistajien kelpoisuutta arvioidaan aina testamentin tekohetkellä. Todistamisen esteenä voi olla esimerkiksi oikeustoimikelpoisuuden puute. Testamentin todistajalla on oltava riittävä ja tasapainoinen ymmärrys, jotta hän kykenee käsittämään testamentin merkityksen sekä arvioimaan testamentintekijän testamentintekokelpoisuutta. Lisäksi hänen tulee ymmärtää testamentin laatimisen vakavuus. (Aarnio & Kangas 2010, 496; Norri 2017, 100)

Henkilö saavuttaa todistajakelpoisuuden vasta 15-vuotissyntymäpäivänään. Alle 15-vuotias ei siis voi toimia testamentin todistajana. Myöskään sielun toiminnaltaan häiriintynyt henkilö, kuten mielisairas, ei voi toimia todistajana. Sielun toiminnan häiriö voi usein olla myös tilapäinen, esimerkiksi päihtymystila, jonka henkilö on itse aiheuttanut. Myös tilapäinen sielun toiminnan häiriö aiheuttaa esteen todistajana toimimiselle. (Norri 2017, 100; Aarnio & Kangas 2010, 496–497; Kajala 2024, 232)

Todistajakelpoisuuden vaatimusta kuvastaa Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO:1949-II-374, jossa testamentti julistettiin pätemättömäksi. Tapauksessa toinen todistajista ei täyttänyt todistajakelpoisuusvaatimuksia, koska hän oli ollut testamentin allekirjoitushetkellä alle 15-vuotias. Testamentti ei tämän seurauksena täyttänyt määrättyjä muotovaatimuksia.

Kelpaamattomuus todistajana toimimiselle voi johtua myös todistajan esteellisyydestä. Esteellisyys voi perustua todistajan ja testamentintekijän tai -saajan väliseen suhteeseen. Testamentin todistajana ei voi toimia esimerkiksi testamentintekijän lähisukulainen. Perintökaaren 10 luvun 4 §:n mukaan todistajaksi ei kelpaa henkilö, joka on testamentintekijän puoliso tai suoraan ylenevässä tai alenevassa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa häneen.

Suoraan ylenevässä polvessa oleviksi sukulaisiksi katsotaan esimerkiksi testamentintekijän vanhemmat ja isovanhemmat. Suoraan alenevassa polvessa ovat puolestaan testamentintekijän lapset, lapsenlapset ja muut jälkeläiset. On hyvä huomioida, että myös adoptiovanhemmat ja -lapset kuuluvat samoihin ryhmiin, koska adoptiosuhde voidaan rinnastaa biologiseen sukulaisuussuhteeseen. (Aarno ja muut 2024, 290; Puronen 2011, 251)

Lankoussuhteilla tarkoitetaan testamentintekijän aviopuolison kautta muodostuneita sukulaisuussuhteita. Lankoussuhde kattaa esimerkiksi testamentintekijän appivanhemmat ja langot sekä muut aviopuolison sukulaiset, jotka eivät ole testamentintekijän biologisia tai adoptoituja perheenjäseniä. (Norri 2017, 101)

Esimerkiksi Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO:1993:126 testamentti julistettiin pätemättömäksi, koska sen todistajana oli toiminut testamentinsaajan aviopuolison lapsi. Todistaja katsottiin esteelliseksi perintökaaren 10 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan. Esteellisyys voi siis johtaa testamentin pätevyteen, vaikka ei olisi näyttöä siitä, että todistaja olisi vaikuttanut testamentin sisältöön.

Esteellisyyttä arvioidaan kuitenkin aina testamentin laatimishetkellä. Tämän vuoksi vain testamentin tekohetkellä voimassa oleva lankoussuhde voi aiheuttaa jäävin. Kannattaa kuitenkin huomioida, että jääviys lakka, jos avioliitto on avioeron tai kuoleman vuoksi purkautunut ennen testamentin laatimista. (Norri 2017, 101)

Testamentin todistajana ei myöskään voi toimia henkilö, joka on itse testamentinsaaja tai tämän puoliso. Esteellisyys voi syntyä myös tilanteessa, jossa todistaja on sukulaisuus- tai lankoussuhteessa testamentinsaajaan. On siis aiheellista huomata, että henkilö ei voi toimia todistajana, jos testamentti laaditaan hänen tai hänen läheisensä eduksi. (Norri 2017, 101–102)

Esteellisyys ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen. Esimerkiksi Korkeimman oikeuden antamassa ratkaisussa KKO:1997:101 käsiteltiin testamentin todistajan esteellisyyttä. Todistaja työskenteli testamentinsaajana olevan yhdistyksen palveluksessa, johon hänellä oli rajoitettu nimenkirjoitusoikeus. Korkein oikeus totesi, että esteellisyyttä tulee arvioida aina tapauskohtaisesti ja riippuvuussuhteen tulee olla merkittävä. Todistajan ei katsottu tapauksessa olevan esteellinen, koska hänellä ei ollut päätösvaltaa yhdistyksen raha-asioissa eikä hän hyötynyt testamentista henkilökohtaisesti.

4 TESTAMENTIN PÄTEMÄTTÖMYYSPERUSTEET

4.1 Testamentintekokelpoisuuden puuttuminen

Perintökaaren (5.2.1965/40) 13 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi, jos testamentintekijä ei ole ollut kelpollinen määräämään omaisuudestaan. Kelpoisuus määräytyy pääasiassa testamentintekijän iän ja testamentintekokelpoisuuden mukaan, jotka on käsitelty tarkemmin luvussa 2.3. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä kerrata lyhyesti niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat testamentintekokelpoisuuteen.

Testamentintekokelpoisuuteen vaikuttavia seikkoja on tarkennettu Perintökaaren (5.2.1965/40) 9 luvun 1 §:ssä. Säännöksen mukaan 18 vuotta täyttänyt henkilö voi tehdä testamentin ja määrätä omaisuudestaan. Poikkeuksena on kuitenkin 15 vuotta täyttäneet henkilöt, jotka voivat määrätä itse hallinnoimastaan omaisuudesta, kuten työansioistaan tai niiden tuotoista. Lisäksi avioitunut alaikäinen on oikeutettu määräämään omaisuudestaan testamentilla.

Testamentti voidaan katsoa pätemättömäksi, jos alaikäinen testamentintekijä määrää muusta kuin itse hallinnoimastaan omaisuudesta. Tällainen tilanne kävi esimerkiksi Korkeimman oikeuden ratkaisemassa tapauksessa KKO:1928-II-273. Tapauksessa testamentintekijä oli ollut alaikäinen testamenttia tehdessään eikä voitu osoittaa, että testamentilla määrätty omaisuus olisi ollut hänen itsensä ansaitsemaa. Tämän vuoksi Korkein oikeus julisti testamentin pätemättömäksi.

Testamentinsaajalla on todistustaakka, jos alaikäisen tekemä testamentti riitautetaan vajaavaltaisuuteen vedoten. Testamentinsaajan on näytettävä, että testamentti on koskenut alaikäisen hallinnoimaa omaisuutta. Testamentti todetaan pätemättömäksi, jos testamentinsaaja ei kykene osoittamaan testamentintekijän omaisuuden alkuperää. (Aarnio & Kangas 2015, 314)

On kuitenkin hyvä huomioida, että pätemättömyys ei aina automaattisesti merkitse vaikutuksettomuutta. Perillisillä on oikeus halutessaan paikata tätä vajaavaltaisuusvirhettä. Tämä tarkoittaa, että heillä on oikeus hyväksyä perittävän tekemä testamentti vajaavaltaisuusvirheestä huolimatta. (Aarnio & Kangas 2015, 314)

4.2 Muotovirheet pätemättömyysperusteena

Perintökaaren (5.2.1965/40) 13 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi, mikäli se on laadittu vastoin testamentin muotovaatimuksia. Testamentin muotovaatimuksia käsiteltiin tarkemmin luvussa kolme, mutta on tärkeää kerrata ne tässä yhteydessä, jotta ymmärrämme niiden laiminlyönnin yhteyden testamentin pätemättömyyteen.

On kuitenkin tärkeää huomata, että muotovirheet ovat suorassa yhteydessä testamentille asetettuihin muotovaatimuksiin. Tässä luvussa ei tulla käsittelemään tarkemmin muotovirheiden pätemättömyyteen liittyvää oikeuskäytäntöä. Tämä johtuu siitä, että esimerkkitapauksia on käsitelty jo muotovaatimusten yhteydessä.

Testamentin muotovaatimuksia käsitellään Perintökaaren (5.2.1965/40) 10 luvussa. Testamentti on ensinnäkin laadittava kirjallisesti. Testamentintekijän on allekirjoitettava asiakirja kahden esteettömän todistajan läsnä ollessa. Lisäksi testamentin todistajien tulee allekirjoittaa testamenttiasiakirja. Tämä edellyttää heiltä samanaikaisuutta.

Perintökaaren (5.2.1965/40) 13 luvun 2 §:n mukaan testamentti on pätemätön, jos siihen ei ole sovellettu 10 luvun 4 §:n säännöksiä. Säännös käsittelee testamentin todistajan edellytyksiä ja esteettömyyttä. Testamentin todistajan on oltava vähintään 15 vuotta täyttänyt ja hänen tulee ymmärtää testamentin laatimisen vakavuus. Testamentin todistajana ei voi toimia testamentintekijän tai sen saajan lähiomainen.

4.3 Testamentintekijän heikentynyt henkinen toimintakyky

Perintökaaren (5.2.1965/40) 13 luvun 3 §:n mukaan testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi, jos sen tekemiseen on vaikuttanut mielen terveydenhäiriö, kehitysvammaisuus tai muu sieluntoiminnan häiriö, kuten dementia. Kelpoisuus määräytyy pääasiassa testamentintekokelpoisuuden puuttumisena. Tässä yhteydessä kyse on kuitenkin täysi-ikäisen henkilön testamentintekokelpoisuuden puuttumisesta.

18 vuotta täyttäneelle voidaan määrätä edunvalvoja, jos hän on kykenemätön huolehtimaan omista asioistaan sairauden, heikentyneen terveydentilan, henkisen toiminnan häiriintymisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Edunvalvojan määrääminen ei kuitenkaan automaattisesti vaikuta henkilön testamentintekokelpoisuuteen. (Aarnio & Kangas 2015, 314–315)

Edunvalvojan määräämiskynnys on hyvin korkea ja kertoo usein päämiehen toimintakyvyn merkittävästä alentumisesta. Testamentintekokelpoisuutta arvioidaan tästä huolimatta aina testamentin laatimishetken olosuhteiden mukaisesti. Tämän vuoksi on äärimmäisen tärkeää, että edunvalvonnassa oleva henkilö varmistaa testamentintekokelpoisuutensa lääkärintodistuksella laatiessaan testamenttia. (Aarnio & Kangas 2015, 315)

Testamentintekokelpoisuutta käsiteltiin Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO:2004:8. Tapauksessa testamentintekijä oli laatinut useita testamentteja, joiden sisältö keskenään vaihteli merkittävästi. Testamentintekijän oli todettu testamenttien laatimishetkellä sairastavan keskivaikeaa Alzheimerin tautia. Korkein oikeus katsoi, että testamentintekijältä puuttui sairautensa vuoksi kyky itsenäiseen tahdonmuodotukseen. Tämän johdosta kaikki riidan kohteena olleet testamentit julistettiin pätemättömiksi.

Rovaniemen hovioikeuden ratkaisussa (31.12.2004, S 03/838) arvioitiin puolestaan edunvalvonnassa olevan henkilön testamentintekokelpoisuutta. Testamentintekijä sairasti testamentin tekohetkellä keskivaikeaa dementiaa. Alioikeus ja Hovioikeus katsoivat, että testamentintekijä oli ymmärtänyt omaisuutensa jakautuvan laajalle sukulaisjoukolle eikä tämä vastannut hänen viimeistä tahtoaan. Tämän perusteella testamentti katsottiin päteväksi.

4.4 Pakottaminen, petos, väärennös tai muu vaikuttaminen

Perintökaaren (5.2.1965/40) 13 luvun 4 §:n mukaan testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi, jos testamentin tekoon on vaikuttanut pakottaminen, taivuttelu tai muu petollinen vaikuttaminen. Testamentti voidaan myös julistaa pätemättömäksi, jos sen tekemiseen on käytetty hyväksi testamentintekijän ymmärtämättömyyttä, tahdonheikkoutta tai riippuvaista asemaa. (Aarnio & Kangas 2015, 896)

Esimerkiksi Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisemassa tapauksessa (5.10.2021, S 21/550) testamentti todettiin taivuttelun johdosta pätemättömäksi. Tapauksessa katsottiin, että testamentintekijä oli sairautensa ja ikänsä vuoksi erityisen altis taivuttelulle. Testamentti oli laadittu vastaajan hyväksi pian sen jälkeen, kun tämä oli alkanut auttaa testamentintekijää. Käräjäoikeus katsoi vastaajan olleen aktiivisesti osallisena testamentin laatimisessa ja testamentintekijän auttamisessa.

Pakottaminen katsotaan vaikuttamiskeinoista kaikista törkeimmäksi. Testamentintekijän pakottaminen poistaa testamentintekijältä vapaan tahdonmuodostuksen ja samalla oikeustoimelta testamentin luonteen. Fyysinen pakottaminen testamentin laatimiseen johtaa automaattisesti *ineksistenssiin*. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että oikeustoimi on pätemätön, koska sitä ei voida katsoa syntyneeksi. (Aarnio & Kangas 2015, 894–895)

Testamentin pätemättömyyteen voi vaikuttaa myös niin sanottu petollinen viettely. Petollisella viettelyllä tarkoitetaan testamentintekijään kohdistuvaa aktiivista vaikuttamista sellaisen henkilön toimesta, joka haluaa testamentin laadittavan hänen hyväkseen. Tähän voidaan rinnastaa muukin erehdys, joka on vaikuttanut testamentintekijän päätöksentekoon. Tällainen erehdys on merkittävä, sillä ilman sitä testamenttia ei olisi laadittu. (Aarnio & Kangas 2015, 898–900)

Esimerkiksi Kouvolan hovioikeudessa (9.6.1993, S 92/77) käsiteltiin tapusta, jossa testamentintekijä oli määrännyt koko omaisuutensa yhdelle lapselleen. Lapsen sisarukset vaativat testamentin julistamista pätemättömäksi väittäen, että testamentinsaaja oli pakottanut vanhempansa tekemään testamentin hyväkseen. Todistajien mukaan testamentintekijä oli uhannut testamentintekijää väkivallalla. Hovioikeus katsoi, että testamentintekijä oli pakotettu testamentin tekemiseen, jonka vuoksi se julistettiin pätemättömäksi.

On luonnollisestikin selvää, että myös väärennetty testamentti katsotaan pätemättömäksi. Tällaisessa tilanteessa voidaan todeta, että tahdonmuodostusta ei ole olemassakaan. Testamentin väärennös on Rikoslain (19.12.1889/39) 33 luvun 2 §:n mukainen törkeä väärennös ja rinnastettavissa esimerkiksi passin väärentämiseen. Törkeä väärennös on yrityksenäkin rangaistava. (Aarnio & Kangas 2015, 984)

Helsingin hovioikeus antoi tuomion asiassa 22/117333, joka koski testamentin törkeää väärennöstä. Tapauksessa vastaaja oli itse laatinut testamentin sekä väärentänyt siihen perittävän allekirjoituksen. Vastaaja oli pyrkinyt käyttämään väärennettyä asiakirjaa saadakseen huomattavaa taloudellista hyötyä itselleen.

5 TESTAMENTIN SELVITYSPROSESSI

5.1 Testamentin selvitys

Testamentti saa lainvoiman selvitysprosessin kautta, joka koostuu testamentin tiedoksiannosta ja mahdollisesta moitekanteesta. Testamentin tiedoksianto on vaiheista ensimmäinen sen pätevyyden selvittämissä. Tiedoksianto kuuluu testamentinsaajan velvollisuuksiin. Tämä tarkoittaa, että perillisellä on oikeus saada todistettavasti tiedoksi oikeaksi todistettu jäljennös testamentista. (Aarnio & Kangas 2015, 756; Aarnio ja muut 2024, 81–82)

Testamentti on annettava tiedoksi perittävän kuoleman jälkeen. Laissa ei ole säädetty tarkkaa määräaikaakaan testamentin tiedoksiannolle. Perintökaaren 16 luvun 1 §:n mukaan testamentinsaajan on kuitenkin vahvistettava oikeutensa viimeistään kymmenen vuoden kuluessa perittävän kuolemasta tai ensisaajan oikeuden päättymisestä. (Aarnio ja muut 2024, 82–83)

On hyvä huomioida, että testamentteja ei nykypäivänä valvota enää tuomioistuimissa. Testamentin tiedoksiantajalla ei myöskään ole erillistä velvollisuutta arvioida testamentin muotovaatimusten täyttymistä. Mahdollisten muotovirheiden selvittäminen on siis täysin perillisen vastuulla. Testamentti voi saada lainvoiman muotovirheestä riippumatta, jos perillinen ei nosta testamentin moitekannetta. (Linna 2022, 88; Aarnio ja muut 2024, 84)

Testamentti voidaan hyväksyä perittävän kuoleman jälkeen antamalla niin sanottu hyväksymistahdonilmaisu. Se tulee antaa testamentinsajalle pääsääntöisesti kirjallisessa muodossa. Hyväksymistahdonilmaisuuden yhteydessä perillinen luopuu samalla testamentinsaajalle määrätystä omaisuudesta. (Aarnio ja muut 2024, 88–89)

Rintaperillisellä on kuitenkin lähtökohtaisesti oikeus lakiosaan, kuten tutkimuksessa aiemmin todettiin. Lakiosaa vaativan rintaperillisen on tehtävä lakiosavaatimus testamentinsaajalle kuuden kuukauden kuluessa testamentin tiedoksisaannista. Perillinen voi menettää lakiosansa, jos hän hyväksyy testamentin ilman erillistä lakiosavaatimusta. (Aarnio ja muut 2024, 87–88 & 90)

5.2 Testamentin moite

Testamentin moitteeseen liittyy niin sanottu kannepakko eli mahdollinen moite on saatettava oikeuden käsiteltäväksi. Testamentin moite katsotaan kannetyyppinä erityiseksi, koska sen on täytettävä samanaikaisesti henkilösuhteen, kanneperusteen ja kannevaatimuksen edellytykset. Kyseessä ei ole testamentin moitekanne, mikäli jokin näistä edellytyksistä ei täyty. (Välimäki 2021, 40 & 43)

Henkilösuhtevaatuksella tarkoitetaan, että testamentin moite voi tulla kysymykseen vain perillisen ja testamentinsaajan välisessä prosessissa, jossa kantajana on perillinen ja vastaajana testamentinsaaja. Kyseessä ei ole testamentin moite, jos riidan osapuolina ovat pelkästään testamentinsaajat. (Välimäki 2021, 40)

Kanneperusteen tulee perustua Perintökaaren (5.2.1965/40) 13 luvussa säädettyihin moiteperusteisiin. Näitä ovat testamentintekokelpoisuuden puute, muotovirheet, testamentintekijän sieluntoiminnan häiriöt sekä virheet tahdonilmaisussa tai todistelussa. Kyseessä ei katsota olevan testamentin moite, jos kanneperusteena on jokin muu kuin edellä mainittu seikka. (Välimäki 2021, 41–42)

Kannevaatimuksen tulee perustua testamentin pätemättömyyteen, jotta se katsotaan testamentin moitekanteeksi. Moitekanteesta on kyse, kun perillinen vaatii testamentin tehottomuutta siltä osin kuin se estää häntä saamasta perintöään. Tämä on tärkeää erottaa muista vaatimuksista,

kuten lakiosavaatimuksista, joissa keskitytään perillisen lakiosaoikeuden turvaamiseen. (Välimäki 2021, 43)

Vainajan perillisillä ja hänen oikeudenomistajillaan on oikeus nostaa kanne testamentin riitauttamiseksi. Moitekanne on nostettava määräajassa eli kuuden kuukauden sisällä testamentin tiedoksisaannista. Tiedoksisaanti ei ole kuitenkaan moitekanteen edellytys eli perillinen voi nostaa kanteen jo ennen testamentin tiedoksisaantiakin. Määräajan umpeuduttua perillinen menettää oikeuden vedota moiteperusteeseen. (Aarnio ja muut 2024, 90–91; Välimäki 2021, 40; Aarnio & Kangas 2015, 756)

Korkein oikeus antoi ratkaisun KKO:1991:19 testamentin muotovirheeseen perustuvassa moitekanteessa. Testamentti ei täyttänyt vaadittavia muotovaatimuksia, koska siitä puuttui kummankin todistajan allekirjoitus. Testamenttia ei kuitenkaan julistettu pätemättömäksi, koska kanetta ei nostettu perintökaaren 14 luvun 5 §:ssä säädetyssä kuuden kuukauden määräajassa.

Testamentin moitekanne on aina yksilöllinen. Tämä tarkoittaa, että jokaisella perillisellä on henkilökohtainen oikeus moitekanteen nostamiselle ja sen vaikutukset jäävät koskemaan ainoastaan moittijaa itseään. Testamentti jää voimaan siltä osin, kuin sitä ei ole moitittu. Tämä tarkoittaa myös sitä, että jos kukaan perillisistä ei riitauta testamenttia, se pätevöityy kokonaisuudessaan pätemättömyysperusteista huolimatta. (Aarnio ja muut 2024, 91)

On myös tärkeää huomioida, että testamentti voidaan riitauttaa muillakin perusteilla kuin moiteperusteilla. Tällöin riitauttaja voi olla joku muu kuin perillinen. Testamenttikanteet voivat liittyä esimerkiksi testamentin tulkintaan, omistusoikeuteen tai testamentinsaajien välisiin kiistoihin. (Aarnio ja muut 2024, 91–92)

Testamentin oikeusvaikutukset menettävät merkityksensä, jos tuomioistuimien julistaa sen kokonaan pätemättömäksi. Käytännössä testamentilla

määrätyt oikeudet kumoutuvat, jolloin edetään kuin testamenttia ei olisikaan. Tällaisessa tapauksessa lakimääräinen perimysjärjestys varmistaa vainajan jäämistön jakautumisen. (Tuunainen 2015, 256; Aarnio ja muut 2024, 13)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Tutkimustulokset

Tämän tutkimuksen päätavoitteena oli tarkastella testamentin muotovaatimuksia ja pätemättömyysperusteista Suomen oikeusjärjestelmän näkökulmasta. Tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää millaiset muotovaatimukset voimassaoleva lainsäädäntö asettaa testamentille ja miten nämä muotovaatimukset vaikuttavat sen pätevyyteen. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin millä perusteilla testamentti voidaan todeta pätemättömäksi ja miten mahdolliset muotovirheet vaikuttavat sen täytäntöönpanoon.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että testamentin muotovaatimukset ovat erittäin tiukasti säädeltyjä. Tämä johtuu siitä, että niiden tarkoituksena on suojata testamentintekijän viimeisen tahdon toteutumista ja perillisten oikeuksia sekä ehkäistä mahdollisten väärinkäytösten syntymistä. Muotovaatimusten laiminlyönti johtaa lähtökohtaisesti testamentin pätemättömyyteen riippumatta testamentintekijän tahdon yksiselitteisyydestä.

Testamentin kannalta hyvin keskeisiä muotovaatimuksia ovat sen kirjallinen muoto, kahden esteettömän todistajan läsnäolo sekä heidän ja testamentintekijän allekirjoitukset. Oikeuskäytäntö osoittaa, että muotovaatimusten tulkinta on tiukkaa. Tätä havainnollistaa tutkimuksessa käytetyt oikeustapaukset, joissa testamentti on julistettu pätemättömäksi, vaikka muotovirhe itsessään on ollut vähäinen.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että muotovaatimukset ovat hyvin keskeisessä asemassa myös silloin, kun arvioidaan testamentin pätemättömyyttä. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että testamentin muotovaatimuksen laiminlyönti johtaa suoraan muotovirheeseen. Pätemättömyys voi kuitenkin perustua myös esimerkiksi testamentintekokelpoisuuteen tai oikeudenvastaiseen vaikuttamiseen.

Testamentintekokelpoisuuden arviointi on puolestaan monimutkaisempaa ja se edellyttää usein laajempaa oikeudellista harkintaa. Testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi, jos testamentintekijä ei ole ollut oikeustoimikelpoinen sen laatimishetkellä esimerkiksi mielenterveyden häiriön vuoksi. Sama pätee tilanteissa, jossa testamentti on syntynyt oikeudenvastaisen vaikuttamisen tai väärentämisen seurauksena.

Tutkimuksesta ilmenee, että testamentintekijän testamentintekokelpoisuuden arviointi edellyttää usein jälkikäteen tehtävää näyttöharkintaa. Tämä saattaa koitua hyvin haastavaksi erityisesti siksi, että testamentintekijä on jo menehtynyt eikä hänen testamentintekokelpoisuudensa ole välttämättä saatavilla selkeitä todisteita. Testamentintekokelpoisuuden arvioinnissa on tämän vuoksi korostettu lääkärintodistusten ja muiden asiantuntijoiden merkitystä.

Tutkimuksen perusteella testamentin taivuttelun ja petollisen vaikuttamisen arviointi edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa. Arvioinnissa keskeisessä asemassa on testamentintekijän haavoittuvuus, kuten sairaus tai riippuvainen asema. Pakottaminen on puolestaan vaikuttamiskeinoista vakavin ja johtaa automaattisesti testamentin pätemättömyyteen. Testamentin väärennös katsotaan yksiselitteisesti aina pätemättömäksi.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että testamentin pätevyyden arviointi edellyttää aina perillisten nostamaa moitekannetta. Testamentin moite on määräajan puitteissa saatettava oikeuden käsiteltäväksi. Testamentti saa lainvoiman moiteajan umpeuduttua samalla kun perillinen menettää oikeuden vedota moiteperusteeseen.

6.2 Pohdinta

Tutkimus herättää useita kysymyksiä testamenttioikeuden toimivuudesta ja oikeudenmukaisuudesta.

Testamentin muotovaatimusten ankaruus on perusteltua, sillä niiden tarkoituksena on suojata testamentintekijän viimeisen tahdon toteutumista ja perillisten oikeuksia sekä ehkäistä mahdollisten väärinkäytösten syntymistä. Käytännössä kuitenkin vähäinenkin muotovirhe voi johtaa koko testamentin pätemättömyyteen.

Tämä saattaa aiheuttaa tilanteen, jossa testamentintekijän viimeinen tahto ei toteudu. Tämä herättää kysymyksen siitä, tulisiko lainsäädännön joustaa enemmän muotovaatimusten suhteen? Voisiko joustavuutta lisätä erityisesti tilanteissa, joissa testamentintekijän tahdonilmaisu on kiistaton?

Toisaalta pohdin, että voiko muotovaatimusten keventäminen puolestaan lisätä riskiä väärinkäytöksille. Lainsäädännön joustavuus saattaisi avata mahdollisuuden esimerkiksi oikeusjärjestelmän manipulointiin, mikä voisi vaarantaa testamentin aitouden ja luotettavuuden. Samalla herää kysymys siitä, millainen muotovirhe olisi hyväksyttävä. Voidaanko enää tehdä selkeää rajavetoa, jos alettaisiin joustaa joidenkin muotovirheiden suhteen?

Tutkimus myös osoittaa, että muotovirheen havaitseminen on objektiivisesti helpompaa kuin esimerkiksi testamentintekokelpoisuuden puuttumisen osoittaminen. Muotovirheiden kohdalla oikeudellinen argumentointi on käytännössä suoraviivaista, mutta testamentintekijän mielen-tilaan liittyvät väitteet vaativat puolestaan laajaa näyttöä. Tämä tekee testamentintekokelpoisuuden arvioinnista monimutkaisempaa.

Toinen tärkeä aihe liittyy testamentin pätemättömyyden arviointiin ja sen haasteellisuuteen. Testamentteja voidaan arvioida vasta testamentintekijän kuoleman jälkeen. Käytännössä testamenttiin liittyvät ongelmat huomataan vasta silloin, kun se tulisi panna täytäntöön. Pitäisikö testamentin pätevyyden arviointia mahdollistaa jo perittävän elinai- kana?

Testamentin todistajilla on merkittävä rooli testamentin laatimisessa, sillä heidän tehtävänä on muun muassa arvioida testamentintekijän testamentintekokelpoisuutta. Herää kuitenkin kysymys siitä, millaista asiantuntemusta maallikoilta voidaan odottaa? Tulisiko lainsäädännön huomioida testamentintekokelpoisuuden arviointia huolellisemmin?

Testamentteja ei nykypäivänä enää valvota eikä testamentin tiedoksiantajalla ole lakisääteistä velvollisuutta arvioida testamentin muotovaatimusten täyttymistä. Käytännössä vastuu mahdollisten muotovirheiden havaitsemisesta on siirtynyt kokonaan perillisille. Tämä järjestely luo perillisille suuren vastuun ja voi aiheuttaa ongelmia erityisesti silloin, jos perilliset eivät ole tietoisia lainsäädännön edellyttämistä muotovaatimuksista.

Käytännössä pätemätön testamentti voi jäädä voimaan yksinkertaisesti siksi, ettei kukaan perillisistä osaa kyseenalaistaa sitä. Tämä herättää erityisesti kysymyksen siitä, kenen etua nykyinen järjestelmä palvelee. Palveleeko se testamentintekijän tahtoa vai perillisten etuja vai kumpaakaan? Tulisiko testamentteja valvoa jollakin tapaa niiden yleistyessä? Tämä voisi estää tilanteet, joissa muotovirheet jäävät huomaamatta.

6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisessä tutkimuksessa on noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä. Käytäntö perustuu tutkijan toimintaa ohjaaviin periaatteisiin, jotka varmistavat tutkimustyön eettisyyden sekä luotettavuuden. Peruseriaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Jokainen tutkija on vastuussa näiden periaatteiden noudattamisesta. (TENK 2023, 11)

Tutkimuksen luotettavuus on varmistettu huolellisella suunnittelulla ja oikeiden tutkimusmenetelmien valinnalla. Tutkimusmenetelmänä on

käytetty oikeusdogmatiikkaa, jonka avulla on voitu selvittää testamentteihin liittyvää vallitsevaa oikeustilaa. Tutkimuksessa on käytetty luotettavia ja ajantasaisia oikeuslähteitä, kuten voimassaolevaa lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta ja oikeuskäytäntöä.

Tutkimuksen toteutuksessa on noudatettu eettisesti kestäviä periaatteita sekä huomioitu sen mahdolliset vaikutukset oikeusjärjestelmään ja yhteiskuntaan. Tutkimustulosten raportointi on tehty avoimesti ja vastuullisesti. Kaikki tutkimustulokset on esitetty objektiivisesti, eivätkä ne sisällä intressiristiriitoja. Kaikki tutkimuksen vaiheet on toteutettu läpinäkyvästi ja rehellisesti.

6.4 Jatkotutkimusehdotukset

Tämä tutkimus keskittyi käsittelemään Suomen lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. Tutkimuksessa ei tarkasteltu muiden maiden lainsäädäntöä eikä tutkimuksessa tehty kansainvälistä oikeusvertailua. Tämän vuoksi jatkotutkimusaiheeksi voisi sopia kansainvälinen vertaileva tutkimus, jossa tarkasteltaisiin eri maiden lainsäädäntöä suhteessa testamentin muotovaatimuksiin ja pätemättömyysperusteisiin. Kansainvälinen vertailu voisi auttaa tunnistamaan Suomen testamenttijärjestelmän mahdollisia kehityskohteita.

Tutkimuksen ulkopuolelle jätettiin hätätilatestamentteihin liittyvät muotovaatimukset ja pätemättömyysperusteet. Vertaileva tutkimus testamentin ja hätätilatestamentin muotovaatimuksista voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe. Tämä antaisi näkemyksen siitä, miten poikkeukselliset olosuhteet vaikuttavat testamentin pätevyYTEEN.

Digitalisaatio tulee vaikuttamaan yhä enemmän oikeusprosesseihin, jonka vuoksi sähköisten asiakirjojen laatiminen yleistyy. Perintökaaren (5.2.1965/40) asettamat muotovaatimukset edellyttävät testamentin

kirjallista muotoa. Jatkotutkimuksessa voisi selvittää miten tulevaisuudessa sähköinen testamentti voitaisiin käytännössä toteuttaa turvallisesti ja täyttäen muotovaatimukset.

Jatkotutkimus voisi liittyä myös testamenttien riitauttamiseen käytännössä. Tutkimuskysymykset voisivat liittyä siihen, kuinka usein testamentteja moititaan ja mitkä ovat yleisimmät syyt testamentin pätemättömyydelle. Tämäntyyppinen tutkimus voisi auttaa hahmottamaan testamentin muotovaatimusten ja pätemättömyysperusteiden käytännön merkitystä.

LÄHTEET

Aarnio Aulis & Kangas Urpo. 2010. Perhevarallisuusosoikeus. Alma Talent Oy.

Aarnio Aulis & Kangas Urpo. 2015. Suomen jäämistöoikeus II – Testamenttioikeus. Alma Talent Oy.

Aarnio Aulis & Kangas Urpo. 2016. Suomen jäämistöoikeus I – Perintöoikeus. Alma Talent Oy.

Aarnio Aulis, Kangas Urpo & Rabinä Timo. 2024. Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset. Alma Talent Oy.

Aarnio Aulis. 2006. Tulkinnan taito - Ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. Talentum Oy.

Avioliittolaki 13.6.1929/234

Digi- ja väestötietovirasto. 4.6.2024. Testamentin tekeminen. Suomi.fi. Viitattu 22.1.2025. <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/talouden-hoitaminen/oman-talouden-suunnittelu/opas/testamentti/testamentin-tekeminen>

Euroopan Unionin perusoikeuskirja 2012/C 326/02

HE 211/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi avioliittolain 4 ja 109 §:n sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta. Eduskunta 2018. Viitattu 6.2.2025. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_211+2018.aspx

Helsingin hovioikeus 3.5.2022. Tuomio 22/117333. Asianumero R 20/2201.

Hirvonen Ari. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17.

Hoppu Esko & Hoppu Kari. 2005. Kauppa- ja varallisuusosoikeuden pääpiirteet. Alma Talent Oy.

Kaisto Janne & Tapani Lohi. 2013. Johdatus varallisuusosoikeuteen. Alma Talent Oy.

Kajala Jani. 2024. Asianajajan tehtävät rikosprosessissa. Alma Talent Oy.

Kangas Urpo. 14.2.2020. Parenteeliperiaate. Tieteen termipankki. Viitattu 19.1.2025. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:perintöoikeus/laajempi_kuvaus

Kangas Urpo. 2018. Perhevarallisuusosoikeus. Alma Talent Oy.

Kangas Urpo. 2023. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Alma Talent Oy.

KKO:1928-II-273

KKO:1949-II-374

KKO:1950-II-95

KKO:1964-II-106

KKO:1969-II-25

KKO:1991:19

KKO:1993:126

KKO:1996:102

KKO:1996:102

KKO:1997:101

KKO:2004:8

Kolehmainen Antti & Rabinä Timo. 2020. Jäämistösuunnittelu I. Alma Talent Oy.

Kouvolan hovioikeus. 9.6.1993. Diaarinumero S 92/77.

Linna Tuula. 2022. Hakemuslainkäyttö – Hakemusasioiden käsittely käräjäoikeudessa. Alma Talent Oy.

Lohi Tapani. 2023. Aviovarallisuusosoikeus. Alma Talent Oy.

Mäki-Petäjä-Leinonen Anna & Karvonen-Kälkäjä Anja. 2017. Vanhusoi-
keuden perusteet. Alma Talent Oy.

Norri Matti. 2017. Perintö ja testamentti. Alma Talent Oy.

Perintökaari 5.2.1965/40

Puronen Pertti. 2011. Perintö- ja lahjaverotus. Alma Talent Oy.

RHO:2014:5

Rikoslaki 19.12.1889/39

Rovaniemen hovioikeus. 31.12.2004. Diaarinumero S 03/838.

Savolainen Jukka. 5.10.2021. 99-vuotiaan tekemä testamentti ei ollut pätemätön sieluntoiminnan häiriön perusteella, mutta oli pätemätön taituttelun vuoksi – hovioikeus ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa. Viitattu 9.4.2025. <https://www.edilex.fi/uutiset/71613?allWords=Itä-Suomen+hovioikeus+5.10.2021&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=1264766>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki. Viitattu 18.3.2025. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Tuunainen Pekka. Perintö, testamentti ja velka. 2015. Talentum Oy.

Valkonen Tarmo & Lassila Jukka. 2021. Väestön ikääntymisen taloudelliset vaikutukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:36. Valtioneuvosto. Viitattu 13.1.2025. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163134/VNTEAS_2021_36.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Välimäki Pertti. 2021. Pesänjakaja. Alma Talent Oy.